

retném, ha szolgálnának, megértenének, elviselnének, kényeztetnének? De mennyire! És mennyire teszem magam is mindezt a hitvestársam felé? Könnyebb mások felé így viselkednem, mert velük nem vagyok egy életre összezárva. Őket adagolva tudom beengedni az életembe, s amikor telítődöm, kihúzódhatok, magamra csukhatom az ajtót.

Az ember nem tud szívhangok nélkül élni. Szeretném, hogyha szeretnének. Ha házasságom ezt nem adja meg annyira, amennyire szeretném, akkor beindulnak a fantáziálások, a menekülési mechanizmusok. A fantáziálásból munkahelyi bizalmas összemosolygások, flörtölések indulnak. A házasságomból kifagyott melegségek innen-onnan való begyűjtései indulnak meg. Ördögöt kiáltunk? Embert kiáltok. Sodródó embert. Vágyódó embert. Teljesítésben törpét, vágyaiban (elvárásaiban) óriást. Sodródásra is, de talpra állásra is képes embert kiáltok. Jaj, csak mi ne sodródjunk! Jaj, csak én ne. Milyen „jó”, hogy a világ fiai a maguk szétdobált életével elrettentő példát is mutatnak számunkra: Csak ezt ne, csak így ne! Akkor mit és hogyan?

Nekem kellene a levegővételek, a kikapcsolódások, a „húzd meg, ereszd meg” ritmusok. A baj akkor jelentkezik, ha ezt a társam nem akkor és nem úgy gondolja számomra, ahogyan én igényelném. Rugalmasságom és az ő rugalmassága vizsgázik. Egymás igényeinek ismerete, rendezése nem bízható a véletlenre. Határok között tartott igények teljesíthetők, még úgy is, ha piaci szempontok rendezik: Te ezt kéred, ezért én azt kérem. Ha alkuinkban bukásra állunk, az rugalmatlanságaink miatt van. Ekkor a magam bizonyítványát elemezzem, ő meg az övét. Még akkor is, ha könnyebb lenne mindegyikünknek a másikat kritizálni. Fegyelem és kegyelem. Fegyelem az igényeimben, kegyelem a társam igényeinek kezelésében. „Igényeink növekedését illetően határtalanul fejlődő állatfaj vagyunk” - írja Galgóczi Erzsébet az emberről. Amikor kérem a tanácsot, akkor kapjam. Ne akkor, amikor társamnak éppen csak vádbeszédre futja. Amikor a tanácsomat kéri, akkor adjam, ne akkor, amikor szökőáramat (cunami) éppen rá akarom zúdítani. Fel kell zárkózunk egymás befogadó, feldolgozó képességéhez. Az érzelmi habokkal torzított valóság ritkán hoz reális megoldásokat. Jaj, a személyi szabadság parttalan, gáttalan árvízében kapálódzóknak! Fölhabzó árvízben a jó úszók is fulladoznak. Aki már fulladozik, az lehúzza azt is, akibe kapaszkodhat, sőt azt is, aki mentené. Az életöszön a legtöbb halál okozója. Mi az éltető jézusi ösztönre (ösztönzőre) kötöttünk szövetséget.

A házasság is megfog, kihordjuk, felcseperedik, felnőtte érik, és minden betegséget, balesetet, krízist megél, és túl kell élnie. Jó lenne, ha túlélne. Túlélés? Van, amikor nincs másra esély, csak a túlélésre. Ez is jobb, mint a megfutamodás, a kimenekülés. Valahogy ki kell húzni addig, míg erőt nem gyűjtünk a

megújulásra. Ezért a megfutamodás helyett szóba állok a stratégiai visszavonulással. Egyszer valaki három napra bekérezkedett családjunkba, hogy erőt gyűjthesse konfliktusuk kezeléséhez. Egy adott teherhez megfelelő erőnlét szükséges. Távolságot a lehiggadásért, a tárgyilagos értelmezhetőségért. Lenyugodni, felmérni, erőt gyűjteni. Lehetséges, hogy ez egy időre két ágyra cseréli a hitvesi ágyat, az egy hálószoba helyett a két helyiségben alvást jelenti. Vajon ez elmehelet odáig is, hogy egyikük külön házba költözik (szülőkhöz, albérletbe), megtartva a családi napi üzemelési együtt működést? Ezt is jelentheti, bár családban élve ez már inkább a haldoklás jele. Minden közösen eldöntött, elfogadott távolságtartás az újjászületés reményét munkálhatja.

Szusszanásnyi esélyt adunk és kapunk ahhoz, hogy összeszedjük magunkat. Értem és magunkért, nem ellened. A lelki gyakorlatban is az a jó, amikor néhány napra elvonulunk, hogy kísértésünk se lehessen korrekciós megtérésünk helyett a mindennapi üzemelésekbe menekülni.

Utolsó életjelenséggként a házasság is megöregszik, meghal. A felek elhunytával. Sajnos egymás gyilkolásával is exitálhat. Életfogytiglani lelkiismeret-furdalás a büntetés, a vallásosak szerint ennél is súlyosabb: kárhozatnak mondják. A magunk gyártotta „rác mögött” már hiába kántálom bizonyítványom magyarázatait, magamon kívül kit érdekel? Milyen nagy sikerélmény viszont egy eredményes újra élesztés! Szakembernek is, testvérbarátnak is, hát még az érintetteknek. Hiszek a szeretet feltámadásában. Hiszek a megropant házasságok új életre kelésében.

A házasságban a felek vagy mártírok (elszenvedők), vagy szentek (éltetők) lesznek. Mindkettő üdvösség esélyű eredmény, de törekednünk az életszentségre kell...

MAURER GYÖRGY

KUDARCOK ÉS REMÉNYEK...

Történetek, kérdések és feltevések a hajléktalanok visszavételéről a normál életbe¹

Régen történt, naplójegyzetek őrzik naiv próbálkozásunkat a hajléktalan család megmentésére: hogy együtt maradhassanak, együtt mindannyian, egy kis házikóban.

„Öten autóznak a kis Peugeot-ban, Csepelen át a mákadi kétszáz éves nádfedeles házunk felé. Károly a volánnál, hátul a feleségem, mellette a hajléktalan házaspár, Zsuzsa és a férje Gyula, akiket húsz perce ismerünk személyesen a Mázsa térről. Mostanában ott élnek a parkban egy főlából összeügyeskedett sátorban. Együtt a három gyerekkel.

Károly - akivel a kisközösségbe jártunk - két hete késő este látta őket a TV-ben. Zokogott az asszony, hogy bujkálniuk kell a gyerekekkel, mert el akarják vinni őket a gyámügyesek. Károly régi patrónusa a rászorulóknak és ez a riport olyannyira megindította, hogy eszébe jutott a mi parasztházunk. Eddig csak tőlünk hallott róla, de nem látta, ha látta volna biztosan nem jut eszébe. Elkezdett szorgosan telefonálgatni, mind addig, hogy eljutottunk a ma reggeli randevúhoz Kőbányán, ahol én régen jártam, de a párom – gondos budai neveltetése következtében – még soha életében.

Tőle kérdezte Károly: beülsz melljük hátul harmadiknak? - mire Ő: – ha Te beülteted őket a kocsidba, akkor én is melljük ülök. Aki hajléktalan az bizony kénytelen-kelletlen büdös, ez volt a fejünkben mielőtt találkoztunk a párral. És most együtt autózunk a szigeten át, és szag egy szál se. Pedig láttuk a fólia-sátrat a parkban, ahonnan reggel átfázva előkászálódtak. Gyula szabadkozott, hogy már nem volt ideje megborotválkozni. Tíz perc innen gyalog a segélyhely, a vöröskereszté. Ott lehet borotválkozni, meg fürödni is, és ruhát váltani. Hát így.

Később mondta a segélyhely vezetője, hogy egy asszony ilyen körülmények között három gyerekét járatta iskolába az utcáról, mintha villából érkeztek volna, olyan tisztán, rendezen. Vagy négy évig. Ő is próbált neki albérletet találni, de hiába ügyködött, nem létezik. Gyerekeseknek senki nem ad lakást. Pénzért sem. Lett volna ágyrajárás, de azzal a kikötéssel, hogy gyereknek nincs ágy, azokat tegye be intézetbe. Az asszony négy évig bírta. Aztán megőrült. A gyerekek most már intézetben vannak. Az anya talán Lipótmezőn.

Autózunk, beszélgetünk, meg-meg állunk. Zsuzsának szokatlan a kocsí, hányingert kap, azért a megállás. Úgy ránézve, egy tízessel fiatalabbak nálunk. A kezdeti elfogódottság múltával egymást átkarolva ülnek hátul. Zsuzsa cukrot szopogat, az segít a hányingeren, és mesél.

A TV felvétel idején még velük éltek a gyerekek, de a múlt héten elvitték mind a hármat a gyermek védelmisek. A villamosra vártak éppen, amikor megjelentek. Igen, a megállóból. Négy, hat és hétévesek. Persze, hogy sírtak. Azt mondták, hogy hiába ők a szüleik, meg miegyéb, de gyerek az utcán nem élhet. Most átmeneti szálláson vannak, ha nem kerítenek hamar bejelentett lakást, véglegesen elhelyezik őket. Persze intézetbe, valahová messze. Ahogy a két idősebb fiút már több éve.

Nem kérdezem, hogy lettek hajléktalanok, tudom a szakirodalomból, hogy most még azt a választ kapnám, amit az alkalmi támogatóknak szoktak előadni: a szerkesztett verziót. Meg azért sem kérdezem, mert ha van kedvük, majd úgyis elmondják.”

Mai fejjel naivnak címkézem a családmentő próbálkozásunkat, akkor azonban igen logikusnak tűnt. A három gyerek miatt pedig sürgetőnek, így nem is haboz-

tunk sokat, azért sem, mert a makádi parasztházat több éve egyáltalán nem használtuk. Még igen ifjan, a '70-es évek végén vettem anyagi lehetőségeimen túlnyújtózza, azért, hogy a barátokkal kiszabaduljunk a nagyvárosból, meg egy kicsit távolabb legyünk a hatalom szemétől. Most örültünk volna, ha valaki karbantartja, őrzi, akár sok éven át. Ismertük és néha gyakoroltuk a mindennapi túlélést segítő oly fontos támogatásokat – egy tál étel, meleg pokróc stb. – de itt ez a ház, aminek kertje is van, mi adhatna ennél jobb, igazibb és tartósabb megoldást – gondoltuk.

Bocsánat, hogy előre bocsátom, hogy féléves fordulat eseménysor után Gyuláék élete sajnos visszakanyarodott a kiindulópontra, Kőbányára, a fólia sátrakhoz. A ház meg végül odalett, az anyaföldbe visszatolta egy dózer. Mielőtt e kalandok életképeit folytatnám átváltok egy másik, reflektáló síkra, valójában emiatt ragadtam tollat. Tehát végső soron még egy HÁZ sem hozott olyan megoldást a családnak, amit szaknyelven reintegrációnak, visszailleszkedésnek szokás hívni. Ennek sok tényezője volt, ami egyedinek láttatta az esetet, de fészket rakott bennem a gyanú, hogy valami szükségszerűség is közrejátszott a végkimenetelben. Tájékozódni kezdtem a hajléktalan lét szakirodalmában, kerestem, nincs-e valamiféle publikált „mintázat”, olyan értelemben, mint amit a rendszer-gondolkodás használ. Sokkal korábban ráharaptam a rendszerelmélet tudományára, majd a hatása alá kerülve az engem érdeklő kis-világokat ezzel a szemlélettel próbáltam látni. Az egyes eseményeken túllépve, azok sajátos összefüggéseit, dinamikáját figyelve, majd felfedezni a megfigyelésből leképezhető mintázatokat. Volt tehát egy 'kulcsosomóm', és ha csak tehettem, belepróbáltam minden 'lyukba', ami elélem került. Vajon az olyan kaotikusan kavargó társadalmi jelenségek, mint az igen kiszámíthatatlan hajléktalanság, megtalálhatja a maga Mandelbrot-ját? A Mandelbrot-halmaz ugyanolyan fontos a kaoszelméletben, mint az egyenes a mindenki által tanult euklideszi geometriában.

Naplórészlettel folytatom, a jó szándékú, de tudatlan „embermentő” kalandunk néhány fordulatáról, ahogy azt tizenéve lejegyeztem.

„Leszálok a hetes buszról a Ferenciek terén és pár lépés után már látom pártfogoltjaimat a templom előtt, a vízköpő betonpárkánya körül: négyesben falatoznak szatyorból, zacskóból, kézből, üvegből. Hogy lettek a múlt hét óta kettőből négyen? Velük van egy néni, a háttérbe húzódva áll, aki láthatóan pártfogoltjaim pártfogoltja. Az arcán (elesett, megverték?) csúnya, de már gyógyuló foltok. Zsuzsa és Gyula között pedig nyurga, göndör hajú siheder izeg-mozog, fülég érő szájjal. Íme az emlegetett nagyfiú, ifjabb Gyula! Bemutatkozunk, kezet rázunk. Elcsipem, ahogy Apja, Anyja arcot vág a fiú felé – olyan jelentőség-teljeset – hogy a beteljesült csodának érezhetem magam. Biztatom őket,

hogy folytassák csak a reggelizést. De amikor nem fogadom el a kínálást – pedig Gyula igazán szívből mondja, még a derekamat is átöleli hozzá –, akkor hamar összepakolnak; induljunk a dolgunkra, az áramot intézni.

Cifra csapatunk megindul a Petőfi Sándor utcán az Iroda felé. Elöl megyünk az idősebb Gyulával beszélgetve, utánunk igen közel, fülelve jön a fia, hátul egyre-egyre lemaradva az asszonyok, de várjuk őket.

Mára megtalálták a nevem. A kezdeti suta próbálkozások után az igazit, ami abból is látszik, hogy egységesen használja apa, asszony és fiú. Így: Gyuri Úr. Éppen megfelel annak, amit én is jónak tartok: ismerős, akire támaszkodni is lehet néha, de ismeretlen lehetőségei miatt magázásnyi távolságban. Az már kiderült, hogy kocsit nem tartok, mégis én vagyok az, akinek van egy fölösleges háza, ahová ők beköltözhetnek.

Megyünk a belvároson át rendületlenül az Új Élet felé. Ebben a hónapban már a második új élet reménye ez, mert volt egy Angyal földi egyhetes lakhatás, amit nem sikerült tartóssá tenni. A jövőbe az út az ELMŰ-n át vezet, ott kell elintéznünk az áram visszakötését a düledező parasztházba.

- Gyuri Úr igyon velünk ebből a borocskából! – nyújt felém idősb Gyula váratlan támadásként egy műanyag flakont. Óh könnyed chardonnay-k, mélytüzű merlot-k, aranyló kései furmintok, Isten veletek! – meghúzom a lét, és a szemem sarkából látom rajtuk az elégedettség meleg hullámát végig hömpölyögni.

Most a fiú mellém szegődik, apja pedig mögém sorol. Az ifjabb Gyula egyre beszédesebb. Mesei fordulatokkal, misztikus homállyal elmondja, miként lelte meg ismét szüleit, estéken át járva az angyalföldi utcákat. Cím nélkül, mégis biztos ösztönrel –, mígnem egyszer csak ott állt a ház előtt, ahol ugyan nem ismerte a kapu kódját, de tudta, hogy itt be kell jutnia. Majd fenn az első emeleti gangon körbe-körbe járva, végül meglátta őket, ott bent a szobában, ott bent a nagy felújítási munkában.

A fiú kitett magáért, hogy a 'lakás-csoda' története gazdagodjon 'találkozás-csodával', az a gyanúm, hogy a népmesék, a balladák is ebből az érzékből sarjadtak. Mivel nem kötök bele egy szavába sem, sőt értőn bólogatok, egyre bátorodik és átvált a 16. századi pikareszk regények stílusára. Göndör fürtjei alól, széles gesztusokkal kísérve sorjázik a kópé-kaland, például, hogy az Astoria sarok látványliftjétől megihletve öcsésével liftező versenyekbe kezdtek. A történet csúcspontján a főszereplő a lift fogságába kerül, helyzete sokáig reménytelen, aztán kiszabadítatik, de máris marcona rendőrök fogják közre, akiknek számot kell adni a történetről. A csávából annak révén menekül, hogy tudja a varázsszót: a "biztos urak" megszólítást háromszor kell alkalmaznia.

Az ügyfélszolgálati irodában egyenkostümös hölgy áll az ajtóval szemben, az elektronikus sorszám adagoló

mellett. Rebbenő tekintete végig számlálja csapatunkat. Mire felém fordul, már úrrá lett érzelmein és legfényesebb mosolyával kérdi, hogy mi járatban itt, ahová a madár sem jár áramszolgáltató ügyeit intézni. Vagy nem így fejezte ki magát?

Megyünk papírokkal az egyik ablakhoz, megyünk a másikkal még több papírral, a harmadikkal bankjegyekkel. Mindenki nagyon udvarias, még a méla biztonsági őr is, de a szemük az végig rajtunk, egy pillanatra kihagyás nélkül, pedig nem könnyű feladat! A Gyulák ugyanis mozgékonyak: az apa vagy háromszor kiszalad az utcára egy-egy cigit elszívni, a fia meg ugyanígy a bejárati ital-automatához.

Én hagyom őket érvényesülni, lassan a háttérbe húzodom, kitergetem ügyünk egyéb papírjait kitölteni, aláíratni, – mozgó ügyvédi irodának látszom. És most jön a finálé! Itt minden elkészült, búcsúznék tőlük. Valami arra késztet, hogy az apát bátorítóan megöleljem, és hogy valami jókat kívánjak nekik. Két fejjel alacsonyabb a borostás ember, karjaim közt hálásan néz felfelé, aztán váratlanul csücsöríteni kezd és felém nyújtózkodik. Mit lát ebből az iroda népe nem tudom, de le kell hajolnom hozzá és egy-egy férfiás puszit ejteni két arcára, mint hajdan a TV-ben láttam, amikor megjöttek az elvtársak a nagy Szovjetunióból."

Folytassuk most az első részben megkezdett elméleti síkon is. A családot segítő – legvégül kudarcos – próbálkozásunk nagy kérdőjeleket hagyott bennem. Talán egy ház sem elég segítségül? Közben nyilvánvalóvá vált, hogy általában is szinte reménytelen a fedél nélkülieket a normál életbe visszavezetni, erről írt a szakirodalom. De nem csak nálunk, hanem a világ jóléti szegletében, Európában is, hiszen már hárommillióra tehető a hajléktalanok száma (forrás: FEANTSA). Szintúgy sikertelen a visszavezetés a tengerentúlon, a Nagy Példakép gazdag országában. Tehát valamiféle rendszer szintű oka lehet, gondoltam. Lapozgattam a szociális szakirodalmat, kerestem valamit, ami nem eset, nem program, hanem valami „mintázat”, ami az esetek és programok mélyebb megértését segíti.

Így került a kezembe a chilei közgazdász, Max-Neef nevével fémjelzett könyvecske, az „Emberléptékű fejlődés” (Human Scale Development, 1989)². Ebben – egyebek mellett – az emberi szükségleteket egy figyelemre méltóan új megközelítésben rendszerezték. Egy hasonlattal élve: a korábbi számtalan irányzat és tan „szükséglet” fogalmából készítettek egy „szekrényt”, abba raktak kilenc „polcot”, ezekre pedig elhelyeztek harminchat „fiókot”. A fiókokba bepakolhatók és elrendezhetők mindazok a minőségek, javak, tevékenységek és viszonyok, amivel mi emberek régen és ma, itt és máshol élni szoktunk, vagyis amelyekkel az emberi szükségleteinket tápláljuk. Ezek az életmód fontos jellegzetességei, aminek tengernyi irodalma van, a különböző szükséglet-elméletek. Max-Neefék újdonsága, hogy döntő különbséget tettek az alapvető

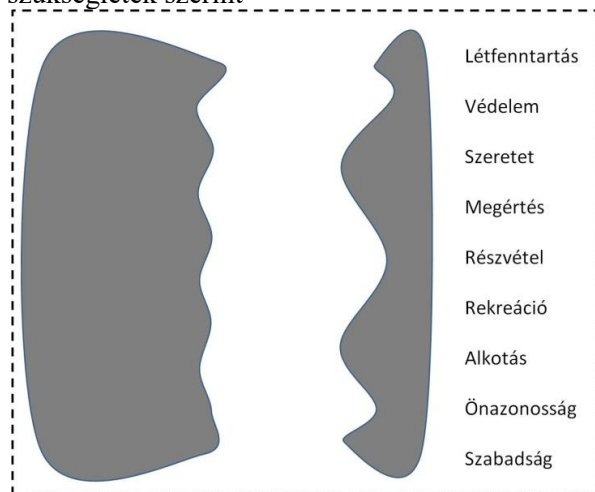
szükségletek és ezek kielégítési módja között. Rendszerük szerint kilenc alapvető emberi szükséglet volt, van és lesz, csak hogy ezek kielégítési módja kultúránként és történelmi koronként más és más. Például a „hajlék” vagy „étel” nem egyike a számtalan szükségletnek, hanem a Létfenntartás/Birtoklás „fíók” egyik szükséglet-kielégítője.

Úgy láttam, ez a megközelítés kell nekem! Olyan, mint a kémiában volt Mengyelejev periódusos rendszere, amit az elemek tulajdonságai közti kapcsolatok levezetésére, vagy a még fel sem fedezett elemek tulajdonságainak megjósolására szokás használni. Ebből kiindulva talán el lehet jutni valamiféle életmód „mintázatokhoz”. Mintázat azért kellene, mert fizikai és emberi világunk összetett jelenségei, különösen, ha azok „mozgásban vannak” képek által jobban megérthetők. Nem csak a költői képek, hanem a módszeresen alkotott, „egzakt” képek is erre valók. Csak rápillantunk, és az alapvető hasonlóságok vagy különbségek azonnal megmutatkoznak, ahogy egy árnyékrajz profilból nem kétséges, melyik a férfi, melyik a nő.

A profil készítését az alkalmazott tudományok is használják, én is ezen az úton indultam. A kapott eredmények erősen sematizált rajzát mutatja az ábra.

Ábra: egy „átlagos” és egy hajléktalan életmód-profil egymással szembe fordítva, a Max-Neef-féle alapszükségletek szerint

A bal oldali egy átlagosan jómódú embertársunk sematikus profilja kiegyensúlyozott életvitellel, a szükséglet-kielégítés mértéke alapján. Vele szemben a tartósan fedél nélküli emberek konkrétabb profilja, ahogy az két hajléktalan kutatás részletes elemzéseiből kirajzolódt. Amit az elnagyolt profilok azonnal láthatóvá

tesznek: ugyan az emberi szükségletek teljes köre mindkét oldalon jelen van, tehát valamilyen mértékben és módon az összes szükségletre jut „kielégítő”, de a hajléktalanoknál ez sokkal soványabb, így nyilván folyamatosan veszélyben lévő. A kapott mintázatok tanulmányozása majd érthetővé teszi, hogy életmód-rendszerekkel van dolgunk, ezért válhat minden jószándékú erőfeszítésünk oly nagyon „falra hányt borsóvá” és azt is, hogy ebben személy szerint az utcára vetettek a legkevésbé ludasok.

A leghíresebb hajléktalan a külön filozófus, Szinópe Diogenész, aki az ókori Athén piaca mellett egy hor-dóban vert tanyát. Híre Nagy Sándorhoz is eljutott. Az anekdota szerint az uralkodó fényes kíséretével felkereste, a napsütötte téren elé állt, majd a heverésző, meg sem moccanó bölcshez így szólt: "Kérj tőlem, amit akarsz"! Erre Diogenész felnézett a hódítóra s így válaszolt: "Ne álld el előlem a napot"! Ma is élnek az utcán, akik a „jó állampolgár” életmódnak tudatosan hátat fordítanak. Regények is születtek erről a kivonuló életérzésről, például Déry Tibor, Országúton (1932), Jack Kerouac, Úton (1957). De az utcán élők többsége se nem filozófus, se nem jószántából sodródik a társadalom margójára: úgy éri őket a nevelőintézetből elbocsátás, tartós betegség, válás, anyagi csőd, per elvesztése, kilakoltatás stb., hogy nincs sem családi, sem baráti kéz, aki utánuk nyúljon. Egyik napról a másikra kizuhannak az addigi életükből, egyenesen az utcára.

Az első néhány éjszaka fedél nélkül „katasztrófa” az embernek, a szó eredeti görög értelmében (megsemmisülés, csapás, megrázó hirtelen esemény): káosz, forgószél, örvény, zuhanás. A lelki és fizikai túlélés próbája. Mire kicsit kitisztul a helyzet, már nem ugyanaz az ember, aki előtte volt! A tartósan hajléktalan pedig már csak távoli rokona egykori önmagának. Tudósabb kifejezéssel ez két eltérő életmód-rendszer. A kettő között – ezt állítom (és egy nagyobb tanulmány alátámasztja) – áthidalhatatlan szakadék tátong.

Visszajutni a szakadék fölött kis lépésekkel lehetetlen. Sokféleképpen utálnak – az itt hasonlattal körülírt helyzetre – a szociális szakirodalomban, arra, hogy a reintegrációnak (visszailleszkedésnek) nincsenek tartósan sikeres példái. Visszafelé nem vezet út, még csak ösvény sem. Az OK pedig elvi, az emberi esendőségénél, a szociális szakmai gyakorlatnál mélyebben fekszik: általános rendszerelméleti megközelítéssel (Ludwig von Bertalanffy: General System Theory, 1968)³ levezethető vagy belátható, hogy gyökeresen eltérő életmód-rendszerek között az egyikből a másikba való átmenet nem lehet folyamatos, csak ug-rásszerű. Ahogy a normál életmódból való „kizuhánást” kaotikus átalakulási folyamat követi, a visszavezetés ismét csak rejtélyes, bonyolult, nagy energiaigényű metamorfózis lehet(ne). Az első két részben elme-

séltem, hogy a gyakorlatban még egy ajándék ház sem volt elég a G. család sikeres visszavezetéséhez.

Ha tehát egy másik életmód-rendszer a tartósan hajléktalanoké, akkor a normál életmód-rendszerekhez képest egyes elemei különböznek, vagy másképp kapcsolódnak. Nézzünk erre az elvre most egyetlen gyakorlati példát!

Idézzünk fel emlékeinkben hajléktalanokat, akik napjuk jó részét „borocskával” a kezükben, nagy hangon diskurálva töltik az „utcasarkon”. Most kérve kérem, ne rosszálló tekintettel nézze Őket a Kedves Olvasó! Vajon mit csinálnak ott a sarkon ücsörögve? Gyakori téma köztük: szokás elmesélni, hogy amikor még valahol állásban volt az ember, akkor ebben és ebben a helyzetben jól megmondta a magáét a megrendelőnek, a főnökének, vagy valaki nagyon feljebb állónak. Megmondta az „igazat”, hogy az tudja „mi az ábra”! Cifra és még cifrább indulatos szavakkal újra és újra visszaidézik ezeket a jeleneteket. Tudható, hogy ilyenkor valóságos helyzeteket játszanak újra a múltból, csak az események kritikus pontjánál, – ott, ahol a férfi önértetét sértő fordulat történt, most utólag jó irányba kanyarodik a történet. Gerinccesség, határozottság, merészség, „átlátás a szítán” kerül arra a helyre a történetben, ahol valamikor a megalázás bekövetkezett.

Mit csinál, aki ezt meséli? Talán értelmezhető úgy, hogy intenzív öngyógyítást végez: a 2. részben hivatkozott Max-Neef féle kilenc emberi alapszükségletből mindjárt négyet(!), az Én-azonosság, a Részvétel, a Megértés és a Szabadság szükségleteit – ha visszamenőleges módon is – igyekszik feltölteni. Négyet egy csapásra, méghozzá egyszerre két idősíkon, az emlékezet elraktározott örök jelenében, és a valóságos jelenben a valóságos sorstársak sarkon ücsörgő körében. Akiknek a bólogatása igazi gyógyír a mesélő repedezett önértetére.

Itt egyetlen példára jutott hely, de a beleélő segítő-megfigyelő más-más példák során át felfedezheti, miként lehet alapszükségleteiben ugyanolyan, a beteljesítés módjában egészen különböző a hajlék nélküli emberek életmódja. Hogy valójában milyen az élet ott, a „szakadék” másik oldalán. Ott, ahonnan visszafele nincs közvetlen átjárás.

Az utcára való „kizuhanásnak” paradox módon egy alkalmazkodási idő múltán egyesek számára „nyereségei” is lehetnek: megszabadulás a „mókuseréktől”, a birtoklás homokzsákjaitól; a havi számlák nyomasztásától. Egyesek elkezdik hitelesebbnek, valódiibbnak érezni a mindennapokat. Igen, ahogy a csatatéren életveszedelemben megnő a jelentősége a pillanatoknak. Az utcán élés valóban csatatér, hiába vannak ilyenolyan ellátó, segítő intézmények. A hajlék nélküli ember nemcsak a lakhatását veszítette el, hanem egy sor, az emberi méltóságot meghatározó dolgot is, mely a lakásban élőknek olyannyira természetes, hogy talán észre sem veszi. A mosakodás, az átöltözés, a zavarta-

lanság és hasonló „szükséglet-kielégítők”-nek a mindennapi hiánya, vagy veszélyeztetettsége elmélyítik a társadalomból kizártság tapasztalatát, a szakadékot tágítják.

Visszaugorva az elméleti síkra a három cikk következtetései jönnek. A hajléktalanság felszámolásának hazai és nemzetközi tartós sikertelensége mögött az ok, hogy ott és úgy akarják őket „visszavezetni”, ahol még csak ösvény sincs. A sikeres megoldás kulcsa a „kizuhanás pillanatában” található. A normális létben egyensúlyukat elvesztőket a kiesés előtt vagy alatt kell azonnal elkapni. Elkapni és megtartani őket mielőtt a káosz, forgószél, örvény, zuhanás elszenvedésével a hajléktalan létállapotba kerülnek. Oda, ahol már nem azonosak korábbi önmagukkal, mert egy új életmód-rendszerbe érkeztek.

Ha a fedél nélküliek utánpótlása lassulna, de ezzel párhuzamosan tovább működne a mai ellátó hálózat is, akkor az utcán életvitel szerint élők száma egyre csökkenne, s így talán a személyre szabott gondoskodás is jobban megvalósulhatna. Az a komplex segítői munka, amelyik személyenként megtalálja a visszavezető metamorfózis módját.

A javasolt – és szerintem célravezető – „elkapni és megtartani” megközelítés fő eszköze valamiféle jelzőfogadó háló lenne. Leírni könnyű, de a megvalósítás – tudjuk – igen nehéz. Egyik különös nehézsége abban áll, hogy éppen a rászorulóknak nem kérnek segítséget, hiszen akit a legnagyobb veszély fenyeget, azt az emberi kapcsolatok rendkívül beszűkült volta jellemzi. Vagy a „kizuhanás” veszélyének egyáltalán nincs tudatában, például, hogy hazaérkezve egy bírósági végzés következtében nem engedik be többé az otthonába. További gond az a jelenség, ami rímél a vizes örvényre, hogy nem ott kerül az ember a felszínre (utcára), ahol elmerült: a falun, vagy agglomerációban ellehetetlenült életből a nagyváros legforgalmasabb kerületeiben bukkan elő, mint fedél nélküli. Tehát a hatékony megelőzés, az „elkapó háló” létrehozása komoly szellemi kihívás, nem építhető a meglévő intézményes rutinokra. Új módszerek, új beavatkozási pontok, új együttműködések lennének szükségesek. Talán újabb társadalmi szereplők és intézmények bevonását is igényli a feladat. De a kihívást el kellene fogadni, ha nem akarunk hajléktalan ügyben örökké egyhelyben járni. Talán egy erre a célra alkalmilag összeállt szakmai csapat pár hetes, vagy pár hónapos kreatív szellemi erőfeszítéssel meg tudná tervezni a beavatkozások kiinduló pontjait, erőforrás igényét.

Tudom, hogy felhívásom/javaslatom járatlan útra szólít, amit még szinte teljes egészében fel kell fedezni. Én is csak hasonlót mondhatok, mint Kolumbusz, hogy Nyugat felé kell hajózni/elindulni, ha a Kelet „kincseire” vágyunk: vagyis az emberhez oly méltatlan hajléktalan létforma valóságos és tartós megszűntetésére, belátható időn belül.

Jegyzetek

1. *Az írás három önálló cikként megjelent a „Lépcső” 2017-es, 181-183-as számaiban*
2. *Bővebben: Neef, M. Max – Elizalde, A. – Hopenhayn, M.: Szükségletek és fejlődés (3. Part – teljes-gyógyi értesítő 13. szám, 1992)*
3. *LUDWIG VON BERTALANFFY-t (1901-1972) magyar gyökerű, osztrák biológus a 20. század elején alkotta meg az általános rendszerelméletet, ezt a tudományágakat átfogó, azokra ható szemléletet. Bécsben nevelkedett és tanult, majd az első világháborút követően Amerikába emigrált. Rendkívüli hatásátához képest kevésbé ismeri a közvélemény.*

DEBRECZENI ZSUZSA

EMLÉKEIM BABYRÓL...

Harasztiné, Baby született: 1933.09.20-án, meghalt: 2015.10.25-én.

Babyval egy közösségben voltam kb. 2003 óta, de természetesen már előtte is találkoztunk különböző eseményeken. Lelkigyakorlaton, Bokor-kiránduláson, Bokor-ünnepen, stb. Próbáltam „kutatómunkát” végezni, de eddig sajnos biztos adatokat nem kaptam. Rémlik, hogy Éva néni halászta ki őt, amikor Gyurka bácsi lehetőséget kapott Szigetszentmiklóson rendszeresen misét mondani. Akkor Éva néni egyházi adót szedett a környéken, és így többeket halászott ki, akik aztán jártak Gyurka bácsi miséire ott Miklóson, majd Éva néni közösségbe fogta össze őket. (Ebben a közösségben volt még pl. Babusa Teri is, akivel egy időben Éva néni Soroksáron együtt lakott. Mivel Babusa Terinek nem volt családja, Soroksáron szeretetotthonba került, és ott halt meg pár évvel ezelőtt.)

Baby igen érdeklődő ember volt, pláne ezekre az „új” dolgokra, amit Gyurka bácsitól hallott, hiszen ilyen megvilágítást az egyházban nem hallott Jézusról. Egy közösségi „házi feladatban” így jellemeztem őt: „Köszönöm, hogy mindig érdeklődsz, készülsz, kutatsz, keresel, tanulsz, fejlődés. Köszönöm, hogy mindezeket megosztod velünk!”

Később járt a Barna féle misékre, és ott állt össze az a közösség, amibe haláláig beletartozott. (Amibe még most én is járok.) Sajnos nem írhatom, hogy haláláig járt, ui. nagyon megromlott a fizikai állapota, és így már nem tudott felutazni a találkozókra, vagy feljönni a III. emeletre, ha olyan helyen volt a találkozó, ahol lépcsőzni kellett. De vendégül látott minket Epölön, akár mint találkozó, akár mint lelkigyakorlaton, mert volt, hogy tartottunk lelkigyakorlatot nála. A tanulmányainkat figyelemmel kísérte, és ő is megírta a maga dolgozatait, vagy hozzászólásait. Később már nemcsak mozgás problémái voltak, hanem testi problémái, betegségei. Már nem tudta ellátni magát, így lánya – Ildikó – szeretetotthonban helyezte el. (2012) Ez Sütőn volt, ahol Ildikó volt az intézmény vezetője. Az

utóbbi időben néha meglátogattuk őt, de sajnos sűrűbben nem tudtuk összehozni ezeket a látogatásokat, pedig szeretne volna, ha többször látogatjuk. Levelezéssel, telefonokkal tartottuk vele a kapcsolatot.

Idézek Baby saját gondolataiból, mert mint említettem, ő mindig részt vett a közösségi életünkben, akkor is, amikor már nem tudott személyesen részt venni a találkozókra. Így írt:

„Az én életemben Éva néni által jött el a kisközösség, Gyurka ismerete az 1960-as évek végén. Hívó katolikus voltam, templomba járó. Gyerekeimet magammal vittem a szentmisékre, „hagyományos” keresztény életet éltem, de Gyurkának és Éva néninek köszönhettem azt a mély tudati fejlődést, változást, mely Jézus igazi megismeréséhez vezetett el. Elindított egy életre az Istent-keresés, a Vele való személyes kapcsolatteremtés útján. A közösségben saját szavainkkal imádkozunk, őszintén Isten elé tárva mindent, ami lelkünk legmélyén van. Nem titkoljuk testvéreink előtt sem gondolatainkat és érzéseinket és ezáltal egymástól is tanulunk.

Amikor ez a földi életünk befejeződik és átlépjük a dimenziókaput, semmi más nem lesz velünk abból, ami itt a miénk volt, mint a SZERETET és a TUDÁS.”

A következő idézet szintén egy „házi feladat”, amikor az örömről, boldogságról vallottunk. Azért idézem ezt, mert sok életrajzi adalék is van benne, és legfőképpen Baby szép lelke, és gondolkodása:

„Mindezek után rátérek arra, amit vártok tőlem Testvéreim: Megpróbálom feleleveníteni a múltból azokat a dolgokat, amelyek örömet adtak az életemben. Testvérem nem volt. Kisgyermekkoromban vidéken éltem. Volt egy kutyusom, a Kormos, azt szerettem, öröm volt, hogy velünk van. Öröm volt a karácsony, a hatalmas fenyőfa, a sok gyertya, apám kezében a fényes csillagokat szóró csillagszóró, az ajándékok. A felcsendülő ének: „Mennyből az angyal”, amit szüleimmel énekelünk. A falunkat 1944-ben szörnyű szőnyegbombázások érték. Öröm volt, hogy nem esett bajunk és a házunk is épen maradt, sőt a falu lakói is túléltek, egy családot kivéve. Még emlékszem az elhunytak nevére, - Szerediéknek hívták őket. Az apa, a kislánya és a házvezető néni halt meg.

1949-50-ben Mezőtúron éltünk, az ottani leánygimnáziumban végeztem a 6. és 7. osztályt. A katolikus templomban énekeltem. Volt az énekkarban egy velem egykorú fiú, aki szentáldozás után olyan áhitattal jött vissza a kórusra, hogy olyat eddig nem láttam. Megszereztük egymást. Együtt szedtük a hársfavirágot a plébánia udvarán álló fáról. Egyszer kézen fogva sétáltunk a Berettyó folyó gátján. Alig találkoztunk, pedig egy udvarban laktunk. Szép lelki gyerekszerem volt, rövid öröms élmény.

1951-ben már Pestlőrincen laktunk. Ott is énekeltem a templomi énekkarban. Megkaptam a sekrestye kulcsát. Ott volt egy öreg harmónium. Oda jártam esténként,